

nævnte Toti kongen et pund »af det reneste guld til at betale tributten«, og han fik til gengæld seks bol. Det drejede sig øjensynlig om en danegæld. Den samme ydelse (*censum Danis*) omtales i et diplom fra Knud den Store 1022–23 som udskrevet enten til skibe eller til våbenudrustning. Om Torkil den Høje, der blev erklæret fredløs af kong Knud i 1021 (og døde i 1039), oplyses det, at han havde været meddelagtig i et mord og måtte bøde derfor med afståelse af fast ejendom. Knud den Stores diplomer – delvis også Hardeknuds – refereres eller omtales mange steder. Svend Estridsens togt til England 1069–70 nævnes i korthed. – Alt i alt er der tale om en nyttig og velordnet materialesamling, der er ret let at benytte ved hjælp af registrene.

NIELS SKYUM-NIELSEN

KNUT HELLE: Norge blir en stat 1130–1319. Handbok i Norges historie. Bind I. Del 3. Scandinavian University Books. Universitetsforlaget, 1964. xii + 211 s. 24,50 no. kr.

Denne bog er den først udkomne del af et fem binds værk om Norges historie fra de ældste tider og helt frem til nyeste tid. På titelbladet betegnes denne nye serie som en håndbog over Norges historie; og Knut Helle har da også i meget høj grad indrettet sin fremstilling efter, at den skal indgå i en håndbog. Forfatteren giver en udmærket oversigt over de fleste resultater inden for norsk historieforskning vedrørende den omhandlede periode og har hertil udarbejdet en fyldig og særdeles værdifuld bibliografi. På de godt 200 sider, som bogen omfatter, er det lykkedes Helle at få en utrolig mængde stof med; men samtidig er fremstillingen blevet noget koncentreret. Helles fortrinlige redegørelse for de mange historikers arbejder røber stor fortrolighed med norsk middelalderforskning. Ved gengivelsen af de mange og undertiden modstridende resultater har der imidlertid indsneget sig enkelte modsigelser, dog måske mere af formel end af indholdsmæssig karakter.

I det foreliggende bind I, del 3, af Handbok i Norges historie behandler Knut Helle en af de interessanteste perioder i Norges historie, herunder den såkaldte storhedstid. De centrale linier i norsk historie i det 12. og 13. århundrede er kongemagtens udvikling, kirkens etablering i det norske samfund, samt Norges udvikling til en nordatlantisk stormagt under Sverreættens konger. Til denne tid knyttes da også mange af de mest omdebatterede emner inden for norsk historieforskning såsom årsagerne til borgerkrigen, den kirkeretlige og den statsretlige tolkning af tronfølgelovene af 1163, samt magtforholdene mellem konge og kirke i Magnus lagabøters regeringstid.

Helles skildring af borgerkrigens forløb repræsenterer et betydeligt fremskridt i forhold til de fleste tidligere fremstillinger af denne kaotiske tid i Norges historie i det 12. århundrede. Forfatteren refererer flere opfattelser om grunden til de ustabile forhold i netop dette tidsrum; men han er så tilbageholdende med egne kommentarer, at man nærmest må læse mellem linierne, hvilken opfattelse han selv synes at hælde imod. Særdeles fin er analysen af tronfølgelovene af 1163 – den store kæphest i norsk middelalderforskning. Og her træder det tydeligt frem, at forfatteren har sin egen mening om tingene; blot kan det være

vanskeligt at finde afgrænsningen mellem Helles opfattelse og andres meninger. Når det gælder vurderingen af kirkens stilling i 1270'erne, synes man at forfatteren går lovlig hurtigt henover forskellige skelsættende begivenheder som eksempelvis sættargjorden i Tunsberg. I det hele taget er kirken blevet lidt af et stedbarn i Helles fremstilling, og det samme gælder i nogen grad udenrigspolitikken. På dette sidste område har forfatteren dog inddraget vigtige forskningsresultater fra historikere i andre nordiske lande og har derved kunnet give norsk udenrigspolitik i det 13. århundredes sidste halvdel et videre nordisk perspektiv end hidtil.

Det mærkes, at forfatteren nærer særlig forkærlighed for forfatningshistorie. I bogens sidste del giver han i forbindelse med Håkon den femtes regering en fortrinlig analyse af de forskellige funktioner, som da var blevet tilknyttet kongen i Norge. Litteraturhenvisningerne til disse kapitler dækker næppe disses indhold, som vel derfor i betydelig grad må tilskrives Knut Helles hidtil upublicerede forskning på dette område.

Det er i det store og hele lykkedes forfatteren af Norge blir en stat at sammenføje sit materiale til en organisk enhed. Det mærkes imidlertid, at han ligesom befinder sig i en spændetroje ved at skulle gengive de mange forskeres opfattelser; og flere steder synes det, at en præsentation og behandling af endog hovedkilderne til Norges historie har måttet vige pladsen for en opremsning af, hvad forskellige forskere mener om centrale problemer knyttede hertil. Dette sker i nogen grad på bekostning af bogens egnethed som lærebog. I pædagogisk henseende ville bogen have vundet ved en begrænsning i det medtagne stof, således at hovedbegivenhederne i denne så interessante periode i Norges historie kunne have trådt klarere frem. Men som det fremgår af redaktionskomiteens forord til bogen skal *Handbok i Norges historie* heller ikke primært være en lærebog, men nok så meget en kortfattet sammenfatning af norske historikers viden om norsk historie. Og som håndbog, beregnet for aktive forskere og viderekomne studerende, der interesserer sig for norsk middelalderhistorie, vil Knut Helles bog utvivlsomt blive af stor værdi.

ÓLAFIA EINARSDÓTTIR

ARNE ODD JOHNSEN: Om pave Eugenius III's vernebrev for Munkeliv kloster av 7. januar 1146. Avhandlinger utgitt av Det Norske Videnskaps-Akademi i Oslo. II. Hist.-Filos. Klasse. Ny Serie. No. 7. Oslo, Universitetsforlaget, 1965. 55 s. 2 plancher. 8,50 no. kr.

Det er en af fornøjelserne ved middelalderstudiet, at det ofte giver gode resultater, hvis man koncentrerer sig om en enkelt kilde og udforsker den til bunds. Der ligger dog en fare i, at man kan overfortolke meddelelserne i kilden, idet den presses for al tænkelig viden. Forf. synes et par steder i sin studie at være tilbøjelig til at gå for tæt på teksten. Men ellers må det betones, at han har leveret et mønstergyldigt eksempel på, hvor meget udbytte det kan give at gennemstudere en pavebulle på baggrund af en samlet viden om hjemlig og international kirkehistorie. – Bullen for Munkeliv af 1146 er det ældste pavelige privilegium, som er bevaret for et norsk kloster. Det er normalt vanskeligt